

EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND

Európsky sociálny fond (ESF) bol založený Rímskou zmluvou s cieľom zlepšiť mobilitu pracovníkov a možnosti zamestnania na spoločnom trhu. Jeho úlohy a prevádzkové pravidlá boli následne revidované tak, aby odrážali vývoj hospodárskej a zamestnaneckej situácie v členských štátoch a taktiež evolúciu politických priorít, definovaných na úrovni EÚ.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 162 – 164, 174, 175, 177 a 178 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy sa na prijímanie všeobecných pravidiel vzťahujúcich sa na štrukturálne fondy uplatňuje riadny legislatívny postup.

CIELE

Podľa nariadenia (EÚ) č. 1304/2013 je cieľom ESF zlepšenie pracovných príležitostí, posilnenie sociálneho začlenenia, boj proti chudobe, podpora vzdelávania, zručností a celoživotného vzdelávania a rozvoj komplexných a udržateľných politík v oblasti aktívneho začlenenia.

V súlade so svojimi prioritami sa ESF snaží:

- podporovať **vysokú úroveň zamestnanosti a kvality pracovných miest**, zlepšiť prístup na trh práce, podporiť geografickú a profesijnú mobilitu pracovníkov a umožniť ich prispôbenie sa priemyselným zmenám;
- podporovať **vysokú úroveň vzdelania a odbornej prípravy** pre všetkých a prechod medzi vzdelávaním a zamestnaním pre mladých ľudí;
- **bojovať proti chudobe, zlepšovať sociálne začlenenie** a podporovať rodovú rovnosť, nediskrimináciu a rovnaké príležitosti.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

A. Predchádzajúce programové obdobia

ESF bol prvým štrukturálnym fondom. Počas prechodného obdobia (do roku 1970) uhradil členským štátom 50 % nákladov vynaložených na odbornú prípravu a príspevky na presídlenie pracovníkov v súvislosti s hospodárskou reštrukturalizáciou. Celkovo vypomohol v tomto období viac než dvom miliónom ľudí. V roku 1971 sa rozhodnutím Rady značne zvýšili zdroje fondu a prehodnotil sa systém nahradením retroaktívneho financovania novými pravidlami, ktoré vyžadovali, aby členské štáty predkladali žiadosti o pomoc vopred. V roku 1983 nová reforma (rozhodnutie Rady (EHS) č. 83/516 zo 17. októbra 1983 o úlohách Európskeho sociálneho fondu) znásobila činnosť fondu, ktorá sa mala hlavne zameriavať na boj proti nezamestnanosti mladých ľudí a na regióny, ktoré takúto pomoc potrebovali najviac. Zapracovaním cieľa hospodárskej a sociálnej súdržnosti v rámci Spoločenstva do Zmluvy o ES vytvoril Jednotný európsky akt (1986) predpoklad pre komplexnú reformu (na základe

nariadenia z 24. júna a 19. decembra 1988), ktorá v podstate mala zaviesť a koordinovať prístup v rámci programovania a fungovania štrukturálnych fondov. Maastrichtská zmluva rozšírila rozsah podpory ESF, ako je uvedené v článku 146, aby bolo možné zahrnúť „prispôsobenie sa priemyselným zmenám a zmenám vo výrobných systémoch“. Na nasledujúce programové obdobie rokov 1994 – 1999 sa financovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti zdvojnásobilo (141 miliárd ECU). Po niekoľkých pilotných projektoch v predchádzajúcom programovom období boli aktivity Spoločenstva potvrdené na obdobie 1994 – 1999 a bol im pridelený značne zvýšený rozpočet (9 % celkových zdrojov fondov). ESF spolufinancoval dva takéto programy zamerané na podporu inovačných nadnárodných projektov: Prispôsobenie – tento program mal pomôcť zamestnávateľom a zamestnancom predvídať priemyselné zmeny a vyrovnávať sa s ich dôsledkami – a Zamestnanosť – program, ktorého štyri súčasti propagovali integráciu pracovného trhu pre zraniteľné skupiny.

V súvislosti s **Agendou 2000** bol celkový rámec štrukturálnych fondov zjednodušený na **programové obdobie 2000 – 2006**. ESF mal v tom čase k dispozícii 60 miliárd EUR a bola mu zverená dvojitá zodpovednosť za prispievanie k politike súdržnosti a za vykonávanie európskej stratégie zamestnanosti (5.10.3); podľa toho bol prepracovaný aj jeho rozsah intervencie. Cieľom iniciatívy Spoločenstva EQUAL zameranej na podporu inovatívnych, nadnárodných projektov bolo riešiť diskrimináciu a nevýhody na trhu práce. Bola to jediná iniciatíva, ktorú ESF spolufinancoval v programovom období 2000 – 2006.

Na **programové obdobie 2007 až 2013** zostali len tri štrukturálne fondy: ESF, Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) a Kohézny fond. Spoločne dosiahli ciele konvergencie (poskytnutím 81 % prostriedkov), regionálnej konkurencieschopnosti a zamestnanosti (poskytnutím 16 % prostriedkov regiónom, na ktoré sa nevzťahuje cieľ konvergencie) a európskej územnej spolupráce na podporu harmonického rozvoja v EÚ, ktorý disponuje 2,5 % prostriedkov.

Prostriedky zo štrukturálnych fondov sú rozdelené medzi členské štáty v súlade so vzorcom, ktorý zohľadňuje veľkosť populácie (a hustotu zaľudnenia), regionálnu prosperitu, nezamestnanosť a úroveň vzdelania; o tomto vzorci diskutujú členské štáty v rovnakom čase ako o viacročnom finančnom rámci na dané obdobie. Hlavným znakom štrukturálnych fondov je zásada doplnkovosti, podľa ktorej členské štáty nemôžu využívať štrukturálne fondy ako náhradu za vnútroštátne výdavky, ak sa aj tak rozhodli vykonať tieto činnosti.

V období 2007 – 2013 zohrávala ESF spolu s ďalšími finančnými nástrojmi európskej politiky súdržnosti kľúčovú úlohu v **akčnom pláne na obnovu Európy**, ktorý prijala Európska komisia v decembri 2008, a v koordinovanom pláne hospodárskej obnovy Európy predloženom Komisiou v novembri toho istého roka.

B. Súčasné programové obdobie (2014 – 2020)

1. Päť štrukturálnych fondov, ktoré sa riadia spoločnými pravidlami

Päť európskych štrukturálnych a investičných fondov na obdobie rokov 2014 – 2020, t. j. **EFRR, ESF, Kohézny fond, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV)** a **Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)**, sa v súčasnosti riadi súborom spoločných pravidiel. Okrem toho určujú nariadenia týkajúce sa jednotlivých fondov intervenčné oblasti a iné osobitosti. Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013 vymedzuje **spoločné zásady, pravidlá a normy vykonávania** piatich európskych štrukturálnych a investičných fondov. Nariadením (EÚ) č. 1304/2013 zo 17. decembra 2013 sa stanovuje úloha Európskeho sociálneho fondu (ESF) vrátane rozsahu jeho podpory, osobitné ustanovenia a druhy výdavkov, ktoré sú oprávnené na to, aby sa zahrnuli do pomoci.

2. Európsky sociálny fond a iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí

Úloha ESF bol posilnená na obdobie 2014 – 2020 prostredníctvom zavedenia právne záväzného **minimálneho podielu vo výške 23,1 %** z celkových prostriedkov na podporu súdržnosti. S celkovou výškou pridelených prostriedkov 74 miliárd EUR (v porovnaní s plánovanou sumou 75 miliárd eur na obdobie 2007 – 2013) ESF spolufinancuje vnútroštátne alebo regionálne operačné programy, ktoré sa realizujú počas siedmich rokov trvania viacročného finančného rámca a sú navrhnuté členskými štátmi a schválené rozhodnutím Komisie.

Nové nariadenie ESF na obdobie rokov 2014 – 2020 bolo prijaté v decembri 2013. Zameria sa na tieto **tematické ciele**:

- podpora udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily;
- podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii;
- investovanie do vzdelania, odbornej prípravy a odborného vzdelávania v oblasti zručností a do celoživotného vzdelávania;
- zvyšovanie inštitucionálnych kapacít verejných orgánov a zainteresovaných strán a efektivity i verejnej správy.

ESF tak zvýhodňuje ľudí, a to aj mladých ľudí, ženy a ľudí zo znevýhodnených skupín, s cieľom prispievať k sociálnemu začleneniu. ESF tiež podporuje pracovníkov, podniky a podnikateľov. ESF tiež pomáha členským štátom zvyšovať kvalitu ich verejnej správy a riadenia.

Existujúce nariadenie o ESF zahŕňa **iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí**, ktorá je financovaná z troch zdrojov: národných prostriedkov ESF (3,2 miliardy EUR), osobitného rozpočtu EÚ (3,2 miliárd EUR) a národného spolufinancovania časti ESF. Touto iniciatívou sa podporujú mladí ľudia, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET) v regiónoch, v ktorých miera nezamestnanosti mládeže dosahuje viac ako 25 %. Vo februári 2015 Komisia navrhla zmenu nariadenia o ESF s cieľom zvýšiť mieru predbežného financovania v rámci iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí z 1 – 1,5 % na 30 % rozpočtových prostriedkov pridelených na rok 2015, ktoré sa má vyplácať po prijatí operačných programov, s cieľom urýchliť vykonávanie v členských štátoch.

3. Nástroje na začleňovanie na trhu práce doplnujúce ESF

Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii(EGF) bol vytvorený ako nástroj politiky konkurencieschopnosti – nie súdržnosti – viacročného finančného rámca na roky 2007 – 2013 s cieľom poskytnúť podporu pracovníkom, ktorí boli prepustení v dôsledku závažných štrukturálnych zmien v modeloch svetového obchodu z dôvodu globalizácie. Zatiaľ čo EGF rieši osobitné núdzové stavy, ako sú hromadné prepúšťania v dôsledku globalizácie počas obmedzeného obdobia, ESF podporuje viacročné programy zamerané na dosahovanie dlhodobých štrukturálnych cieľov udržania alebo opätovného zapojenia ľudí na trhu práce.

Z dôvodu krízy sa nariadenie o EGF (nariadenie (ES) č. 1927/2006) dočasne zmenilo a doplnilo s cieľom riešiť prepúšťania vyplývajúce z krízy, ako aj poskytovať mieru spolufinancovania vo výške od 50 do 65 %. Nové nariadenie EGF na obdobie rokov 2014 – 2020 bolo prijaté Parlamentom a Radou v decembri 2013 s rozpočtovým stropom 150 miliónov EUR. Okrem prepúšťania, ku ktorému viedli štrukturálne zmeny vyvolané globalizáciou, zahŕňa prepúšťanie z dôvodu globálnej finančnej a hospodárskej krízy.

Nový **program EÚ v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI)** zahrnul predchádzajúci program Progress ako jednu zo svojich troch osí. S rozpočtom vo výške 550 miliónov EUR je jeho cieľom podporovať vysokú úroveň kvalitnej a udržateľnej

zamestnanosti, pričom zabezpečuje primeranú a dôstojnú sociálnu ochranu, bojuje proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe a zlepšuje pracovné podmienky.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Vplyv Parlamentu na ESF v priebehu rokov postupne rástol. Po Maastrichtskej zmluve musel súhlasiť so všeobecnými ustanoveniami, ktorými sa fond riadi, a od Amsterdamskej zmluvy spadá schvaľovanie vykonávacích pravidiel pre ESF do spolurozhodovacieho postupu. Parlament vníma ESF ako najdôležitejší nástroj EÚ na boj proti nezamestnanosti. Vždy sa preto zasadzoval o účinné fungovanie fondu a požadoval zjednodušenie legislatívy a postupov, ktoré by mohli zefektívniť a skvalitniť pomoc ESF.

Ako **spoluzákonodarca nariadenia o ESF** pre programové obdobie 2007 – 2013 Parlament doplnil návrh Komisie pozmeňujúcimi návrhmi, ktoré pomohli pretvoriť fond na hlavný nástroj vykonávania európskej stratégie zamestnanosti. Parlament zmenil znenie návrhu nariadenia a rozšíril rozsah pomoci z ESF na boj proti nerovnosti medzi mužmi a ženami, diskriminácii a sociálnemu vylúčeniu prostredníctvom uľahčovania prístupu k zamestnanosti zraniteľným skupinám.

Parlament podporil návrh Komisie o príspevku z ESF na riešenie hospodárskej krízy a schválil príslušnú legislatívu zameranú na urýchlenie prístupu k fondu. Vo svojom uznesení zo 7. októbra 2010 Parlament vyzval na posilnenie ESF ako hlavnej hnacej sily pri vykonávaní cieľov stratégie EÚ 2020, okrem iného aj prostredníctvom väčšej flexibility a zjednodušovania kontrol a postupov.

Vďaka Parlamentu bude ESF v súčasnom programovom období 2014 – 2020 predstavovať **23,1 % globálnych prostriedkov EÚ na podporu súdržnosti a 20 % prostriedkov každého členského štátu pridelených z ESF bude potrebné vynaložiť na sociálne začlenenie.** Parlament tiež trval na tom, aby sa EGF sprístupnil pre nové kategórie príjemcov, ako napríklad pre samostatne zárobkovo činné osoby.

Susanne Kraatz
04/2015